

LEPOZNANSKI LIST.

Leto IV.

NA DUNAJI 1. FEBRUARIJA 1878.

List 3.

Svetá odkletev.

Sên sanja serce moje zlat:
Odperto je nebó,
Iz sebe siplje zhor krilát...
Kaj bo, kaj bo li to?

Čuj! gori kliče višnji Bog:
„Nocoj bo svet odklét,
Vseh rev bo konec in nadlog
Ustvarim raj mu spet“!

Utrinki jasni — trôp duhov
Priplava v solzni dôl,
Nesôc zemljánóm blagoslôv,
In lek za žal in ból.

In razkropí se solnčni trôp
Iskrêč na vse strani,
Čez kamni prag, pod slamni strôp
Zdraveč, blažeč hití.

Kjer joka se nesreče sin
Otrê mu z líc solzé,
Kjer najde hišo bolečin,
Odnese jí gorje.

In krog po sveti trôp blišêč
Skoz temno šviga noč,
Iz bliskov meč krepkó vihtêč
Razganja tème moč.

In zmot, laží in zlobe duh,
Zavisti pisan gád,
In sêd, krivica in napúh
Germé v žveplen propád.

In bes, ki v serci tičal je
Celó v najboljšem — skrit,
Duh boží ga izbičal je,
Poslan nas poblažít.

Resnice solnce sije zdaj,
Ljubezni greje zár,
In svet je zopet cveten raj.
In srečna vsaka stvar.

Oj! to je zemlje vzvišen gód,
Človeštva zlati dan:
Prenovljen svet, preroben rod,
Kot boží sên krasán!.....

Z višav nadsolnčnih kraljev kralj
Se zemlji nasmehljá,
In pèrst njegov iz daljnih dálj
Jo dvigne do nebá.

Na večno stisne jo sercé
Ljubezni perve vnêt,
S poljubom sladkim govoré:
„Zdaj moj otrok si spet“!

Na ta poljub nebá sladkóst
Prešine vse stvari;
Sercé vtopljeno mi v radóst
Zamakneno kopní!....

Sercé, le sanjaj vén in vén!
O sên, ne vniči se!
O pač! Izgini sên kot sên,
A dej — vresniči se!

Sodnikovi.

III.

Sodnikova hiša se je po velikosti in po vsej svoji vnanjosti odlikovala mimo vseh družih; lahko se reče, da je bila brez primere prva v tergu; celo župnija se ni mogla meriti z njo, da si je stanovalo troje duhovnikov v njej. Okrajna sodnija je pač imela bolj imenitno, gosposko lice; ali tako prostorna ni bila; in poleg tega se tudi ne sme pozabiti, da se tako cesarsko poslopje prav za prav ne more verstiti med kmečke hiše.

Vzemimo gnezdo, v katerem je petero mladičev; z enako skerbnoostjo jih godi in hrani starka vseh petero. Ko so se izvalili iz jajčec, bili so vsi enaki, enako veliki, enako krepki. Ali že čez nekaj dni vidimo, da je eden izmed njih v rasti prekosil svoje brate in sestre. Debeleji je in močnejši; ko prileti starka s červičem v kljunu, prestreže ga on, in to tako dolgo, da je do dobrega nasiten; kader že več ne more on, pridejo drugi na versto; slednjič jih vse pód se spravi in brez usmiljenja jih gazi — pravica močnejšega! Tako je v naravi, tako v človeškem življenji. Po mestih, tergih in vaseh, v najmanjšem selu, ki ima samo dvoje, troje hiš, nadvladuje navadno eden s svojo premožnostjo in veljavnostjo svoje sosede. Njegova hiša je nekako središče; vse ostale so, kakor da bi bile samo prizidane. Taka hiša je bila v tergu, o katerem govorimo, Sodnikova. Sredi terga je stala široko in nekako oblastno in ponosno ob veliki cesti; ne smelo bi se reči, da je bila sezidana ob cesti; Sodnikova hiša je stala, to je bilo

iz vsega razvidno, ko ni bilo se ceste; cesta je bila narejena ob njej.

Ne samo letna številka nad vrati in pa tu pa tam kaka poka v zidovji je pričala o veliki starosti Sodnikove hiše; zidana je bila tako, kakor se dandanašnji več ne zida. Terdno, debelo zidovje, primerno majhena okna, pri tléh z železjem prekrizana in zamrežena; visoka vrata, prostorna, obokana veža, velika kuhinja, iz veže na vsako stran po dve sobi, ena velika, druga manjša za družino; gori v nadstropji ravno tako, za gospodarja in gospodinjo, za odrasle sinove in hčeri in če kedó pride — to ni kakega siromaka hiša. Vse je kazalo, da jo je zidal imovit mož, in to ne samo za en rod; in res, odkar se je pametovalo, prebivali so v njej Sodniki. Skoraj samo ob sebi se umé, da je bil vsak gospodar té hiše tudi župan; župan je bil tudi Andrej Sodnik.

Za hišo je bilo prostorno dvorišče, ob straneh razna potrebna poslopja; hlev za govejo živino in za konje posebej, svinjak, kolarnica, dervarnica, žitnica in druga poslopja; potem velik vert s sadnjim drevjem in gredami za zelenjavo. Ves ta prostor je bil ograjen z visokim, pobeljenim zidom kakor kakega grajščaka posestvo.

V tem lepem domovji je zdaj gospodaril Andrej Sodnik, s svojo ženo Lizo. Imela sta petero otrok, tri sine, dve hčeri. Najstari Valentin je bil na Dunaji, mlajši Matija je že začel gospodariti, kolikor mu je oče pustil; stareja hči Ana je pomagala gospodinjiti materi; naj-

mlajša dva, Andrejček in Zalka nista še pomagala nikomur. Poslov je bilo v taki veliki hiši tudi petero, dva hlapca, dve dekli in pastir.

Nenavadno gibanje in kretanje je bilo danes pri Sodnikovih. Vse je kazalo, da pričakujejo imenitnega ali pa ljubega gosta, morebiti pa tudi oboje skupaj. Prijetno je dišalo iz kuhinje, kjer ste imeli mati in Ana dela čez glavo. Andrejče in Zalka, sitna kakor muhe, bila sta jima povsod na poti, nekoliko iz radovednosti, nekoliko pa tudi iz sladkosnednosti. Zlasti Andrejček je bil silno nadležen, vsa kuhinja ga je bila polna, v vsak lonec, v vsako ponev je moral pogledati; ko ga je mati zavernila od ognjišča, stikal je po različnih shrambah, kje je kaj, da bi se posladkal. Dolgo mu ni bilo treba iskati; v shrambah Sodnikove matere je bilo mnogokaj, kar se prilega otročjemu gerlu. Ko je bil našel posodo z neko posebno dobro sladkarijo, pride mu še sestra na pomoč. Tiho sta lizala. Ko ju Ana zagleda, bila je že posoda skoraj prazna. To je bilo pa vendar že preveč. S kuhalnico vdari poredneža po perstih, da hitro roko zmakne, kakor da bi se bil spekel. Mati ni bila tako srečna; večkrat mu je pretila s tem kuhinjskim orodjem; enkrat je tudi mahnila po njem, ali zadela ga nikoli; in vendar ni bilo tako težko; kuharnica je bila dolga, in Andrejčku se je komaj potrebno zdelo, da bi nekoliko dalje v stran odskočil; iz tega moramo sklepati, da so bili Sodnikova mati silno nerodni. Vendar se ne more reči, da bi se bila ženi že roka tresla; v najlepših letih je še bila, krepka, polnega života, kakor žena, ki ne vé, kaj je hudo. Samo lice ji ni bilo tako zdravo rudeče, kakor je navadno takim premožnim kmečkim ženam. Kedor jo je bolj natanko

opazoval, zdelo se mu je, da zdaj pa zdaj že skerb obsenčuje to lice; morebiti se je celo že skrivna solza nanj prikrala v tihi noči!

Materi podobna je bila Ana. Taka bode pač ona, ko pride v njena leta, Bog ji daj življenje in zdravje; samo skerb naj ne obsenči nikedar tega cvetočega lica, in tiha solza naj se nikedar nanj ne prikrađe iz tega jasnega očesa, če ne z veselja!

Dobra gospodinja bo kedaj to dekle; znala bo otroke v strah prijeti, to se že zdaj vidi; tako mehka ne bo, kakor je mati.

Andrejček se ji je gerdo namerdnil, ko je bil dobil po roki; ali ona se ni zmenila za to. Krepko ga prime za ramo ter ga zasuče proti vratom rekoč:

„Zdaj se pa le hitro poberi, ti snedež malopridni! In pa tebe ni tudi nič treba; samo za napotje si tukaj, izgubita se oba!“

Andrejček je vedel, da se z Ano ni norčevati. Vendar tega pa tudi ne, da bi se ji dal kar tako. Oberne se proti nji, zapreti ji s pestjo; potem vzame sestro za roko in otide z njo na dvorišče. Tu je bil on gospod, kar je dosegel, vse je bilo njegovo, s posli je bil v vednem prepiru. Kjer je le mogel, obernal je temu ali onemu kaj narobe, zlasti rad je nagajal malemu hlapcu, ki je imel voli in krave v svoji posebni oblasti. Velikega ni tako rad razdražil, če ni že moralo biti; še prilizoval in dobrikal se mu je časi, da mu je dovolil z njim konja na vodo jezdit, ali pa da ga je vzel k sebi na voz ter mu dal bič in vajete v roke. Za tako veselje sme človek že nekaj potpeti.

Ko pride na dvorišče, začne gledati in iskati, kje bi se dalo kaj prav nerodnega napraviti.

„Veš kaj, Zalka?“ reče svoji sestrici.
„Kaj meniš, ko bi ta le dva psa v ta jarem vklenila?“

Psa sta bila priklenena vsak v enem kotu dvorišča, velika huda psa, in jarem je visel na zidu.

Ti ju pojdi odpet, jaz bom pa ta jarem kako sklatil*. Deklica gre res psa odpenjat, Andrejček se pa jame zaganjati v jarem, ki mu je previsoko visel. Ali hudobni naklep mu je izpodletel. O pravem času priskoči hlapec, ki je slišal, kaj deček namerava, iz hleva in se razjezi nad njim:

„Le čakaj, ti nepridiprav, da pridejo oče iz mesta! Zdaj zdaj bodo tukaj*!“

Ali to pretenje je pri Andrejčku malo zaleгло. Razkorači se pred njim, kar najširje more, z rokami v žepih ter se mu pogumno odreže:

„Očeta se toliko bojim kakor tebe, veš; oče mi nič ne storé*!“

„Kaj pa tisto, da zopet bos hodiš? Kaj ne veš, da te ne morejo bosega videti*“?

„Saj me tudi ne vidijo in me ne bodo, predno oče pridejo, bom že obúť*.“

Tako se je končala pravda med hlapcem in sinom. Ali brez nasledka vendar ni bila. Oče ni bil oster sè svojim mlajšim sinom, na to se je Andrejček rad zanašal; samo terpeti ni mogel, da bi njegov sin bos hodil, kakor drugi otroci; nespo-odobno se mu je zdelo. Zaradi tega sta bila oče in sin v vednem prepiru. Andrejčku ni šlo nikakor v glavo, zakaj bi ne smel tudi on bos hoditi, kakor drugi otroci, ker je tako prijetno.

Prav sovražil je obúťalo, iznebil se ga je, kjer je le mogel. Kader ni bilo očeta doma, klatil se je bos okrog po prahu, po blatu, a najrajši po lužah. Ali zdaj se je bilo vsak čas nadejati očeta. Mra-

čilo se je že in pred nočjo pride oče, ako se kaj posebnega ne zgodi. Andrejčku pride dobra misel.

„Veš kaj, Zalka*? pravi svoji sestrici, „pojva očetu in Tinetu naproti. Samo malo počakaj, da skočim v tiste neumne čevlje; precej bom tukaj.“

Nekoliko časa potem sta veselo koračila po cesti, očetu in bratu naproti. Gredoč se pogovarjata:

„Kaj praviš, Drejče? kaj mi prinese Tine iz Dunaja? Vlani mi je bil prinesel lepo púničko, prav po gosposko napravljeno, s kakoršnimi je dejal da se igrajo deklice na Dunaji; tudi cesarjeva hči ima táko*.“

„Cesarjeva hči? Bézi, bézi! Cesarjeva hči se bo tako igrala kakor drugi otroci! To ti je samo tako rekel, da bi se ti bolj imenitna zdela tista neumna igrača. Kaj vé Tine, kake igrače ima cesarjeva hči*“!

„Kaj meniš, da Tine ni bil nikoli pri cesarjevih, na kosilu ali pri večerji? Saj ga tudi gospod župnik povabijo vselej, kader je kaka velika pojedina*.“

„Kaj pa da! Cesar mordà še ne vé, kje Tine stanuje, pa ga bo vabil! Cesar ima druge opravke, da bi na Tineta mislil*“.

„Kaj pa dela cesar*?“

„Kaj dela! Denar dela; pomisli, koliko časa je treba, da ga samo toliko naredi, kar ga imajo naš oče; koliko ga imajo pa še drugi! Kaj misliš, da se denar tako hitro dela? Krajcarji, to je se se in desetice, ali petaki, desetaki, stotaki, to ni kar tako! Potem se mora pa še vojskovati in vladati; zakaj ga pa imenujejo vladarja? Kaj veš ti kaj je to: vladanje*“!

Zalka res ni vedela, kaj je vladanje; ali Andrejček sam, dasi za dvé leti

stareji, težko da bi bil prav na tanko vedel, kako se vlada. To je bilo dobro, da ga ni sestra vprašala, kakovo je to opravilo; v zadrego bi ga bila spravila, ako bi ji bil hotel odgovarjati. Vprašala pa ga je nekaj drugega, ker sta že o cesarji govorila.

„Ti, ki si tako pameten in vse veš, pa mi povej, zakaj pravijo v molitvi cesarju „naš presvetli cesar“? Kaj je res tako svetl“?

„Kaj bi ne bil svetl, ker je ves v zlatu in srebru? pa zlato krono z dragim kamenjem ima na glavi, in v eni roki derži zlato jabelko, v drugi pa zlato palico, ki se ji pravi žezlo, in tako vlada““!

Po tem ravno tako jasnem kakor korenitem razlaganju je začelo vendar nekoliko svitati v Zalkini glavi, kako se vlada. Ali imela je še druge pomiselke.

„Kako pa, kader hoče jesti ali kaj drugega delati, če ima v eni roki zlato jabelko, v drugi pa tisto tèslo, ali kako si dejal“?

„Žezlo se pravi, ne tèslo. Ti govoriš kakor otrok! Kader jé, položi, seveda, jabelko in žezlo na mizo. To je samo takrat, kader vlada““.

To so bili gotovo prav imenitni pogovori o cesarji; ali Zalki so rojile druge, še imenitnejše stvari po glavi.

„Jaz že vem, kaj bi naj mi Tine prinesel; veš, Drejče, take zlate uhane, kakor jih ima komisarjeva Julka; morda mi jih pa bo. Kaj bi pa ti rad, Drejče“?

„Da bi mi le kakih neumnih bukev ne prinesel; bukev sem že sit v šoli. Ko sva bila z očetom v mestu, videl sem v nekem oknu, kjer igrače prodajajo, majhen „hlapec“; prav tak je, kakor na železnici, samo da je manjši; zakuri se, pa teče, kakor na železnici. Ko bi mi Tine kaj takega prinesel““!

V takih pogovorih sta bila prisla že precej daleč od terga. Deklice je bilo že malo strah, ker se je mračilo; zato se vstavi ter reče:

„Pojva domov, Drejče! Bog vé, kedaj pridejo; mati bodo hudi, da sva šla tako daleč sama“.

Andrejčka sicer ni bilo strah; vendar bi se bil vernil zaradi deklice. Ali v tem trenutji priderči voz po cesti. Vesel reče Andrejče svoji sestrici:

„Vidiš, tam le so; jaz poznam voz in konja. Dva sedita na vozu, oče so pa Tine“.

In res sta bila oče in Tine. Ker je začelo iti v klanec, šel je voz malo bolj počasi. Otroka mu tečeta naproti. Andrejček maha od daleč s svojim pokrivalom in vpije:

„Oče, Tine, dober večer“!

Ko prideta do voza, ustavi oče konja ter jima pravi z voza:

„Kaj pa vidva tukaj? Ali vaju ni strah, tako pozno“?

Pogumno mu odgovori Andrejček plezaje na voz:

„Mene strah! do mesta bi šel vam naproti, če ni drugače. Tako si vendar prišel, Tine? Zdaj bo pa veselje“?

„Kako pa doma, vsi zdravi?““ vpraša Valentin bratec, ki je že sedel poleg njega.

„Vse zdravo“!

„Kaj pa ti, Zalka? Le hitro gori““!

Rekši se pripogne z voza proti deklici, ter jo zavihti k sebi na voz. Zalka ni vedela, kaj bi dejala, kam bi se dela; vesela je bila svojega brata, pa v zadregi je bila tudi.

Ko je bilo vse v redu na vozu, požene oče. Konj zbere svoje zadnje moči, šine kakor strela po cesti, po tergu in že stoji pred Sodnikovo hišo. Tu jih je že vse čakalo: mati, Ana, tudi Matija je bil med tem prišel s polja in posli. Valentin

skoči z voza in podá roko najprej materi, ki si je s predpasnikom oči brisala, potem sestri, slednjič bratu, ki je nekoliko bolj v stran stal in čakal, da tudi k njemu pride. Govorilo se ni nič. Sodnik verže vajete čez konja, ki ga je veliki hlapec že za uzdo držal, stopi z voza in prvi izpregovori:

„Kaj se gledate? Hitro na mizo, kar imate“.

Andrejček in Zalka primeta Valentina vsak za eno roko in tako odidejo v hišo.

Ko so bili odsli, stopi mali hlapec k velikemu, ki je konja izprezal, ter mu reče:

„Nù, Luka, zdaj bo dela, zdaj, ko pride ta Valentin, vse narobe oberne; ta zna, tá“!

„Kaj hočeš“, odgovori Luka ter gladi z roko potnega konja, „gospoda je gosпода“!

B. M.

(Dalje prih.)

Niccolo Macchiavelli in knjiga „Il principe“.

(Dalje.)

Tako je bila pretergana Macchiavelli-
lija javna delavnost. Iztiran iz Florencije, brez kakove službe napoti se s svojo družino na deželo, kjer je imel neznatno posestvo „la strada“. Prej navajen vsega dobrega, celo potratnega življenja, živi sedaj borno, skoraj beraško; prej v pogosti dotiki s cesarji in kralji, v družbi ministrov in državnikov, mora se sedaj pečati z ubožnimi in neolikanimi kmeti in rokodelci; ustvarjen za preiskovanje najimenitnejših državnih vprašanj, zamaknen v najglobokejše probleme človeške, mora se sedaj ubijati z malostnimi opravki, kakor se navadno pripetujejo neznatnemu, nepremožnemu posestniku. Njemu pač niso bile namenjene mehkužne besede pesnikov: „Beatus ille, qui procul negotiis...“ kajti uplivna politična delavnost bila mu je prava potreba in ohlapien počitek prava muka, ne gledé na uboštvo, katero ga je terlo v novem stanju. Kako je takrat životaril, razvidimo natančno iz pisma, pisanega dec. 1513. zvestemu prijatelju Vettoriju. Zjutraj lovi tiče, bere kakega latinskega ali italijanskega pesnika ter se mudi v

gozdiči, ker dá ravno les za na prodaj sekati. Po skromnem kosilu žene potreba družbe navajenega moža v kerčmo, kjer se poleg kerčmarja zbirajo neki mesar, zidar in dva opekarja. To je sedaj družba njegova; s temi ljudmi se razgovarja, prepira, kvartá ter se časih razgreje in sporeče, da ga je slišati do sosednjega S. Casciana, dasiravno ne gre več nego za kaka dva uboga kvatrina. „Toda zvečer“ — nadaljuje Macchiavelli — „se vernem domov ter se podam v sobo, kjer studiram; pred durmi odložim kmečko obleko, prašno in zamazano, oblečem se prazniško ter stopim dostojno opravljen, pred starih veljakov stare dvore — in tam, radostno sprejet, zavživam ono (duševno) hrano, katera mi pripada izključljivo in za katero edino sem ustvarjen. Tu se ne sramujem govoriti z njimi, popraševati jih za nagibe njihovih činov ter slušati njih dostojne odgovore; in tako se zamislim, da skozi štiri ure ne čutim nobene bolesti, pozabim vsako skerb, ne strašim se uboštva ter ne bojim se smerti.“

Ali kljuba tolažbe, katere pri starih

klasikih išče in najde, vidi se mu prihodnost vedno obupnejša. Revščina tako pritiska, da bode po svojih lastnih besedah kmalu primoran, družino zapustivši v kak samotni kraj pobegniti ter tam životariti za pisarja ali vaškega učitelja. Gotovo žalostno stanje za poštenega, duhovitega in zaslužnega moža! Vendar je pa v vsej svoji revi tako občuten in ponosen, da se celo po izjavi nasprotnikov, le težko prijateljem posreči, sem ter tje vsiliti mu kako podporo!

Ali če je protivna sreča tako zabranila Macchiavelliju da se še dalje bolj odlikuje kot diplomat, dala mu je ob enem priliko, pridobiti si stanovitnejšo slavo izglednega pisatelja. V svoji samoti je spisal svoje pesniške proizvode, zlasti svoje *salògre* (*Mandigola*, *Klicija*), katere izvedenci posebno gledé na izvrstno karakteristiko primerjajo Molière-ovim komedijam. Veče važnosti pa so njegovi vojaški in politični spisi „*dell'arte della guerra*“, „*discorsi sopra la prima deca di T. Livio*“ in poglavitno delo njegovo „*il principe*“, vsi spisani v žalostni dobi Macchiavellijevega prognanstva.

O prvih spisih samo nekoliko besedi. V svoji „*vojni vedi*“ razlaga nam pisatelj v dijalogični obliki načela, po katerih bi se italijansko vojništvo moralo preustrojiti. Pri Kozimu Ruccellai, jako izobraženem mladeniči florentinskem, zbrani so prijatelji, med njimi sivolasi Fabricij Colonna, kateri se ravno iz Lombardije na svoja posestva vrača. Po obedu se podajo na vert, prav v hladno senco ter se začno razgovarjati o tem in onem; pričenski od nekih dreves, vsajenih po starorimski šegi, preidejo na vojaške stvari, primerjajoč velikansko silo nekdanjih Rimljanov usmiljenja vredni sla-

hosti njih potomcev, ter ugibajo o potrebnih premembah. Duša vsega razgovora je izkušeni stari Fabricij; on poudarja zlasti dve ideji, namreč da ima odsehnal prvo mesto v vsaki vojski peštvo a ne težko oboroženo konjištvo, in da se mora odslej najeta in plačana druhal umikati narodni vojski. Živo obžaluje Fabricij (to je Macchiavelli sam), da mu je priroda sicer naklonila potrebno znanje, ne pa prilike, da bi zveršil te misli. Vendar zarotuje prijatelje, naj nikar ne obupajo, kajti „Italija je ustvarjena, probuditi vse kar je mrtvega, kakor se to vidi v pesništvu, v slikarji in podobarstvu“.

Macchiavelli govori v tej knjigi o stvarih, katerih praktično nikedar ni izkušal, v katerih nikakor ni strokovnjak. V „pogovorih o prvi dekadi T. Livija“ pa se nam prikazuje v onih vedah, kjer je on prvi mojster, v filozofični zgodovini in v državoznanstvu. Kar pripoveduje v tem delu, to je že prej na Ruccellajevih vertovih razlagal izbrani družbi plemenitih prijateljev. Livij mu daje le naslov, kajti v istini se Macchiavelli nič ne ozira nanj in na rimsko zgodovino, tako da bi se knjiga prav za prav morala imenovati: „*nauk o državi*“. Namen mu je, kazati na izgledu starorimske države, kako se mora pravilno razvita država urediti in vladati. Vendar se ne meni za samovlado, temveč govori samo bolj o republiki, za katero je vedno vnet. Razjasnivši to silno težavno stvarino odločno poudarja načelo, da se vsaka stvar, tedaj tudi država v vednem kolobaru suče od rojstva do pogina. Le tako se dá ohraniti država, da se pogostoma preustroji in prenaredi, a v soglasji sè značajem svojega veka ter vernivši se do principa, na katerem je bila ustanovljena.

O „Knezu“ bomo naposled obsirneje govorili.

S časoma je bilo tudi Macchiavelliju dovoljeno, vrniti se v Florencijo. Medicejci, ki so ga bili izgnali, postali so mu milostnejši. Semterjé ga vprašajo za kak političen nasvet, izpodbujajo ga, naj nadaljuje zgodovinske svoje spise, obdarujejo „florentinsko zgodovino“ s 100 cekinov letne plače — ali seréne želje mu ne spolnijo, za državna opravila ga nočejo rabiti! Dasiravno se Macchiavelli kot izgleden domoljub derži načela, da je tudi pod nepriljubljeno vlado mogoče koristiti svojemu narodu, dasiravno ne stoji več na omejenem stališču florentinskega strankarstva, temveč zastopa misel vseitalijansko, vendar Medicejci staremu in doslednemu republikancu ne zapajo. Le pisateljsko slavo si je še pomnožil po svoji „florentinski zgodovini“, o kateri kompetentni Gervinus sodi, da je tako premišljena in vestna, previdna in globoka, da kaže povsod vzvišenost mišljenja in neusahljivo mnogoverstnost dogodeb. Gledé na nepristranost, se dá Macchiavelli v „flor. zgodovini“ smelo primerjati helenskemu Thukydidu; najbolj pa ga odlikuje genijalnost, s katero on, zaničevaje oni nevažni „detail“, s katerim navadni zgodovinopisci polnijo debelotrebušne knjige, le to povdarja in razjasnuje, kar je v istini važno in bistveno. Ustanovitelj primerjalne in filozofične zgodovinske vede, pokazal je Macchiavelli naslednikom pot do spoznanja historičnih zakonov.

Rekli smo, da do politične delavnosti ni več prišel. Le za kak neznaten posel ga še porabijo rojaki, pošiljaje ga na pr. do franciskanskega kapiteljna, da preskerbi Florentincem posebno redovno provincijo ali v Benetke, da se v imenu

družbine tkalcev zaradi nekih oropanih cehovnikov pritoži. Tudi ko so l. 1527. zopet zapodili Medicejce, ter na novo ustanovili ljudovlado, se niso ozirali na Macchiavellija, ker je bil sumen postal republikanski stranki. In žalibog! Florentinci niso več časa imeli, da bi spoznali ter poravnali svojo krivico, kajti zopet je razsajal bojni hrup sovražnih Špancev in Francozev po Italiji, zopet je zdihovala nesrečna dežela po junaku, da jo reši neznosnega jarma — ko so 22. jun. 1527. prvega italijanskega narodnjaka položili v temni, hladni grob. Umerl je Macchiavelli, se le v 58. letu svoje starosti, premalo spoznan in premalo čislán od svojega naroda, kateremu je bil vendar posvetil vse svoje sile, um in sercé ter ono redko, demonično moč, katera se zove: genijalnost!

II.

Če hočemo Macchiavellija razumeti, treba pred vsem, da pazno preberemo ono knjižico „o knezu“, katere se takoj domislímo, ko se izpregovori pisateljevo imé. Delo nikakor ni obsežno; obstoji namreč le iz predgovora, v katerem Macchiavelli knjigo posvečuje Lorencu medicejskemu, vojvodi urbinskemu, in iz 26 kratkih poglavij. Ali — kakor pisatelj sam pravi — razložil je tú vse, kar si je pridobil po dolgoletnih izkušnjah in po neprestanih studijah; vso modrost, izvirajočo mu iz vednega opazovanja narodnega in državnega razvoja, iz državniške teorije in prakse ponuja na malem prostoru ukaželjnemu bralcu. Dasiravno pa razvija najgloblje misli, razlaga najtežje zastavke, je vendar vse tako umljivo pisano, jasno, tako priprosto in brez vse govorniške olepsave, da v vsem slovstvu tej knjigi

ne vemo enake. Zopet živ dokaz, da je ravno nasprotno n. pr. mnogobesednim in težko umljivim nemškimi filozofom (Kanta izvzemši) jasna in umljiva beseda pravo znamenje jasnega in temeljitega mišljenja. O „knezu“ velja Macaulay-a resnična beseda: „Ne moremo si misliti zdravejšega in čverstejšega razuma od onega, ki se nam razodeva v teh spisih“ (l. c. 316.).

Kakor se Macchiavelli v „pogovorih“ na republike ozira, tako mu je v „knezu“ predmet monarhija, in sicer ne toliko samovlada sploh, nego vlada, ki je ravno kar nastala v posebnih tedanjim italijanskim podobnih razmerah. Na stran pustivši starouterjene, povsem zakonite monarhije, mu je namen, razjasniti, kako si „novi“ vladar ustanovi, uterdi in ohrani pridobljeno državo.

Najpreje ima v mislih, če kak vladar svojemu prvotnemu posestvu pridruži kako drugo, po narodnosti različno deželo; na izgledu Ljudevita XII., kateri je Italijo hipoma osvojil a tudi izgubil, dokazuje izverstno, kako se v takem slučaju ne sme ravnati (III. pog.). Že v VI. pogl. pa govori o novih državah, najpreje o onih, katere si je vladar pridobil po lastni hrabrosti in vrednosti; kot take vredne vladarje in zakonodorce ima on Mojza, Cira, Tezeja in Romula. Vendar enakim vladarjem svetuje, zanašati se le na lastno moč ter vedno pripravljenim biti, sê silo upokoriti ljudstvo, ako ne sluša več mirne razumne besede. Brez orožja tudi imenovani vladarji ne bi bili ničesar opravili, kakor Savonarola ne, kateri je moral poginiti, ker ni imel v podporo potrebne vojne sile. VII. pogl. omenja vladarja, katerega je tuja pomoč in posebna sreča na prestol posadila. Oziraje se na glasovitega Cezarja Borgijo,

pravi naravnost, da novemu vladarju ne ve boljšega izgleda nego tega prekanjenega in nadarjenega moža, ki se le zaradi tega ni obderžal v osvojeni državi, ker je bil sam na smertni postelji, ko mu je umerl oče in mogočni pokrovitelj Aleksander (VI.). Poglavje VIII. je namenjeno onim, ki so po svojih zločinih do vlade dospeli, kakor n. pr. sirakuzanski Agatoklej in Macchiavellija verstnik Oliverotto da Fermo, tudi enaki trinogi se ohranijo v svojem gospodarstvu, a le tako, da dobro porabljajo svojo okrutnost. To se pa zgodi, če se vladar na enkrat in le zaradi lastne varnosti krutega kaže in tako, da je neusmiljenost njegova naposled vendar v prid podložnikom. Silovitosti in nečlovečnosti naj se versê skupaj in na enkrat, milosti in dobrote počasi ter druga za drugo, da se perve hitreje pozabijo, druge dalj pomnijo. Najlažje pa se ohrani vladar, katerega je povzdignila ljubezen ali vseh državljanov, ali vsaj plemenitnikov, kajti njemu je le treba, da se ljubezen naroda ohrani, oziroma v drugem slučaju pridobi, ker ta naklonjenost je vsakemu vladarju neohodno potrebna (IX. pogl.).

Oziraje se na „državne sile“ (X. pogl.) svetuje manjšim vladarjem, dobro uterjevati glavno mesto ter izza zidovja se braniti, ako jih sovražnik napada. Cerkevne države omenja le na kratko in sê skelečo ironijo; vsaj je bila kakor to poudarja v „pogovorih“ ta ustanova papežev po njegovem prepričanju za Italijo neizmerno zlo, ker so papeži, preslabi da si podveržejo celo deželo, italijanskemu zedinjenju se dosledno ustavljali ter vedno tujce v Italijo vabili (XI.). V XII.—XIV. pogl. svojemu „knezu“ na serce polaga, naj se nikedar ne opira na najete ali pomočne vojne čete, marveč naj si osnuje

lastno iz domačinov sestavljeno vojsko. Vlada sam se mora izuriti v vójni vedi, pridno na lov hoditi, da si uterdi truplo ter spoznava razne okraje svoje deržave — a on se mora tudi baviti sè zgodovino, izbrati si kakega junaka ter ravnati se po slavnih, posnemanja vrednih izgledih.

Posebno važno in zanimljivo je XV. poglavje „o javni hvali in graji“. Kakor da bi se pisatelj hotel opravičiti zaradi čudnih nauk, katere v tem odstavku vladarjem daja, poudarja v uvodu, da hoče o tem predmetu drugače pisati nego drugi pisatelji. Le ti si predstavljajo

deržave in vladarje, katerih nikedar ni bilo in jih ne bode. On pa se bode izogibal enakim domisljijam in sanjarijam, kajti način, kako se živi v istini, je tako različen od onega, kako bi se moralo živeti, da on, ki le gleda na to, kar bi se moralo goditi, ne pa na to, kar se v resnici godi, le v svojo gotovo pogubo dela. Svet je izprijen in hudoben in tedaj mora človek, ki hoče zmiraj ter v vseh razmerah dober biti, med tolikimi slabimi poginiti. Ako se hoče torej vladar obderžati, naj ravna tudi hudobno, kakor hitro razmere na to silijo.

Fr. Šuklje.

(Dalje prih.)

Milada.

Zložil Franjo Končán.

2.

Tema je že na zemljo legla,
Oblakov kopa je prepregla
Nevihl grozeč neba oblok.
Dreves se v gozdu čuje stok.
Ki jih viharja moč šibi.
Trenotek vsak bolj noč stemni.
In zdaj na nebu vgasne zadnji zvezdi,
Ki zadnja je gorela, svit.
Kedó pa tam po hosti jezdi
Na trudnem konji v plašč zaviti?
Ob pozní nočni uri sam,
Od kod hiti tako in kam?
Teman na čelu mu oblak
Leži — in kletve glas težak
Začuje se na pol glasán.
A tuj je glas in tu neznán,
Kjer biva prost slovanski rod,
Na svoji zemlji svoj gospod.
S temoto rase moč viharja,
Bliščé že bliski, grom udarja,
Mogočne hraste séver vije,
Da glásno veja vejo bije,

Dež curkoma se je ulil,
V obráz je jezen tujcu bil.
Tu na razpotji pa obstal je.
V katero stran naj se oberne,
Da reši iz noči se černe?
Kje se dobila tu bi streha,
Kjer bi spočil se, da poneha
Viharja moč, da more dalje?
— Zasveti blisk se, pokazala
V daljavi se je kočá mala.
— Poterkal ondi je terdó,
In kmalo vrata se odpró.
Sprejme ga starček gostoljubno,
Ne sluti, da mu bo pogubno —
Pod mirno streho potnika.
Od kodi? Kam? ne vpraša ga.
Je-li prijatelj, ni sovrag?
Ko stopil je čez hišni prag.
Njegov je gost, v njegovem varstvu
In v svojem lastnem gospodarstvu.
Njegov je sluga gospodar,
Dasi mu bilo bi na kvar.

(Dalje prih.)

Med gorami.

Obrazi iz l—škega pogorja.

I.

Kobiljekar.

Vsi veste, kak mož je bil nekedaj stari Kobiljekar! Če je na dvorišči tik svoje hiše stal in gledal to bogastvo okrog sebe, tedaj pač ni bilo čuda, da je mož ponosno povzdignil glavo in zaničljivo se oziral po razterganih strehah svojih sosedov. In brez šale vam rečem, da tedaj v vsej dolini ni bilo takega selišča, kakor je bilo Kobiljekarjevo. Hiša, visoka in prostorna, je imela okna, kakor jih vidite le pri cerkvah, in njena streha je bila krita s ploščami, da se je kar blesketalo, ko je posijalo solnce na njo. Pred poslopjem pa je bilo dvorišče z belim peskom posuto in dva pava sta postopavala tod okrog, letala po strehah in gerdo kričala. Časi sta pa tudi takisto lepo razprostiravala vsak svoj rep, da so vaški otroci kričeč skupaj derli in milo gledali, če se bode pač izgubilo „zlato pero iz zlatega repa“.

V hlevih pa je bilo živine, rujave in sive, pisane in bele, da se je komaj prestela, ko so jo gonili hlapci na vodo.

Tija pred vežo, pred hišni vhod pa je bil Kobiljekar zasadil dva divja kostanja, košata in ravna kakor sveča. Vsako spomlad pa sta delala takove lončaste cvetove, in kader je sapa pomajala cvetoče veje, zadišalo je, kakor da bi bil človek v ulnjaku med samim medom.

Okrog oken pa se je vila vinska terta in po stenah so se videle mnogoverstne podobe svetnikov in svetnic božjih.

Ali brez daljega besedovanja vam rečem, da je imel oče Kobiljekar doma-

čijo, katere je bil lahko vesel in katere je smel biti brez greha ponosen.

Tako ponosen pa bi oče Kobiljekar vendar ne bil smel biti, kakor je bil v resnici. Ker ponos je prav, kolikor je prav! Ponosa preveč pa mislim jaz, da je greh in ostudna hudobija. In takoj bodete čuli, da je prišla kazen tudi nad Kobiljekarja!

Mož se je bil prevzel svojega bogastva in duša se mu je prenapila vse posvetne sreče. In postal je pavom enak, ki so mu po dvorišči letali, oblastno razprostirali lepe repove in prav gerdo kričali.

Takrat pa je nam pretepaval v šoli otroke tisti suhorebri gospod Ožbalt, tista neizrečena pajčevina, katero je pretila vsaka sapica s kostmi in kožo pomesti od tal.

Ta gospod Ožbalt je torej šel nekega jutra mimo Kobiljekarije, kruha lačen in pijače žejen. Na pragu pa je stal oče Nace Kobiljekar, in tobak je vlekel iz mogočne, srebrom okovane pipe.

Gospodu Ožbaltu pa je bil moral nekov vrag zlesti v dušo, in snel je umazani svoj klopuček s plešaste svoje glave in dejal je z resnim obrazom:

„Dobro jutro, gospod Kobiljekar!“

Ta „gospod“ pa je šinil očetu Nacetu po vseh kosteh in po vseh žilicah njegovega obsirnega telesa.

In glejte, moral je postati „gospod“! — In k sebi je poklical drobno orehico, gospoda Ožbalta. Potem pa sta v čumnati presedavala dan za dnevom. In ko je solnce svetlo sijalo skozi omreženo okno,

poskušaval je oče Nace s potnim obrazom, da bi zapisal prve čerke, — ker gospod mora znati pisati.

Gospod Ozbalt je pa tudi dobro živel pri tem! Ko se je oče Nace trudil s čerkami, pojedal je Ozbalt prekajene klobase iz Kobiljekarjevih shramb, prigrizaval sorščen in kakor olje voljšan kruh, ter popival najboljši brinjevec, katerega je kuhal tedaj Mrakov Jurij; tisti, ki je bil ono leto zlezel na hruško in potem z nje padel in si polomil rebra — polomil do smerti!

Ko pa je bil gospod Ozbalt pospravil lepo število klobas, ter bil popil skoraj ves brinjevec, tedaj je pa znal tudi oče Nace s terdo roko zapisati svoje ime: Nace Kobiljekar. To je, nametal je nekakove kolce tija po papirji, kar se je gledalo kakor star plot pri lazju tam na gorah: plot, ki ga je spomlad razmetala strela in ožgala.

Tiste dni pa je bil Jernejev Peterček še gospodar v svoji koči, tedaj je še ni bil zapijančeval do čistega. Kobiljekarju pa je bil dolžan dvesto šmarnih petic. In ko je ob letu bilo treba plačati obresti, si je bil Peterček s silno težo pritergal potrební denar. Ko pa je pred Kobiljekarjevo hišo stal, napolnile so ga v hipu globoke misli. Potem pa se mu je hipoma razvedrilo v glavi in s prekanjenim obrazom je dejal droben svoj perstek na nizko svoje čelce. In pred očeta Naceta stopivši dejala je zvita buča:

„Gospod Kobiljekar! obresti bi vam plačal, gospod Kobiljekar, rad bi jih plačal, ali denarja nimam. Imejte potrpljenje z mano, gospod Kobiljekar, za eno leto še, gospod Kobiljekar, če mi jih že ne pregledate za to leto, gospod Kobiljekar“?

In veselja poln je odgovoril oče Nace:

„Ti jih ne boš plačeval, ti ne, Peterček! Ti si pa tudi človek, ki ima spodobno vedenje, ti, Peterček“!

Peterček pa je potem ves teden pijančeval za tisti denar in strašno neumno gledal izpod nizkega čela, če smo ga povpraševali, kje je dobil denar, da pije. Konečno pa se je nam vendar le razodel.

In vsi drugi dolžniki smo derli k očetu Nacetu, in „gospodje“ so se nam usipali iz ust, kakor zrele hruške z drevesa. Ali Nace Kobiljekar nas vendar ni oprostil plačevanja obresti. „Gospod“ pa je ostal od tedaj in vas mu je bila pokorna — ker bili smo vsi zadolženi pri Kobiljekarji.

Tako smo ga čestili, ali ne do smerti njegove. Malo časa potem je umerl stari Lovriček, Kobiljekarjev sosed. Tik Kobiljekarjevega verta je stala (kakor še danes stoji) Lovričkova koča. Slabo poslopje je bilo tedaj s plesnjivo streho in malimi okni. Takoj pri ti koči pa je ležala prav majhena zaplata zemlje, malo vredna, nič vredna! Vsako leto je zraslo na nji nekoliko osata, mahu in slabega ločka. Prav nič ni bil vreden tisti kos zemlje, in vsi smo sploh mislili, da je lastnina Kobiljekarjeva; in Kobiljekar je sam mislil tako.

Lovriček je bil torej umerl in zapustil vso svojo beračijo sinu Gregu. Grega pa je bil prebrisan človek, kakor veste. Po pogorji je kupaval ovce in kozle, ter jih gonil na Tolminsko, in si bil tako nekaj denarja prikupčeval. Ta je bil tedaj nastopil gospodarstvo po starem Lovričku, in Bog ve, kako je bil izvohal pri gosposki, da je tista ped zemlje njegova, na kateri je zraslo vsako leto nekoliko mahu in malo osata. In kmalo smo videli, pogostoma videli, da je Grega

košek hoste, ki jo je bil nabral v saboto popoldne po gozdovih, da je tisti košek hoste prevrnil ondi in odložil tam nabrane krepeli.

Grega pa je bil prebrisan človek! In če je prišel tako o sabotih s koskom ob rami domov, s potnim obrazom, je vselej počakal, da je prišel mimo kak znanec, kak sosed. In če sta prišla dva, videl je se raji. In poprosil jih je, da so mu

pomagali tovor sneti z rame in odložiti na tisto zemljo.

Ko pa je prišla jesen, si je bil Grega nasekal nekaj dervá v gozdu, ter si jih bil zvozil s svojim voletom na tisto ped zemlje, na kateri je leto za letom zraslo malo suhljaste trave. In kar očitno jih je zložil tam ondi, ter jih pustil ležati. No, nam je bilo po volji, ali po volji ni bilo očetu Nacetu. (Dalje prih.)

Deveta dežela.

Pervo poglavje.

Negoda se zbudi v deveti deželi. Čudi se ljudem, ki stojé poleg njegove postelje. Čudi se, kakor se bode čudil bralec, njih jeziku, lepi slovensčini, ki se govori v deveti deželi.

Mislil sem, da se mi sanja. Na mehki postelji sem ležal, z lepo višnjevo odejo odet — tako prijetno nisem še nikoli ležal! Ljudje so stali poleg moje postelje in pošepetavali si na uho. Čudni ljudje, kakoršnih nisem še videl svoje žive dni! Petéro jih je bilo: moški in ženska, pač gospodar in gospodinja; mladenič, malo mlajša deklica in potem še otrok, razločiti nisem mogel, ali deček ali deklica, tako nekako srednjega spola je bilo, kakor da bi še ne vedelo, na katero stran bi se obrnilo.

Kako naj bi popisoval té ljudi! Ako rečem, da so bili vsi lepi, vsak po svoje, kakor bi si jih slikar izmislil, to je nekaj, ali ne vse. On — kakor si človek more misliti moža, gospodarja, očeta; krepak, razumen, dober; vsako posebej in zopet vse skupaj v najlepšem soglasji. Ona — tudi tako: žena, gospodinja, mati. On solnce, ona luna; on — a kaj bi iskal prilik in podob! on je bil mož, kakor bi moral biti, ona žena; oba skupaj še le popolnoma doversen človek. Kaj naj rečem o mladeniči, o deklici? On oče-

tova, ona materina podoba! Oblečeni so bili čisto prosto vendar tako, da bi si človek ne bil mogel misliti primernejše, rekel bi skoraj, pametnejše obleke. Mož je nosil nekako srajco, ali kako bi imenoval to obleko? skoraj kakor francoski delavci, temno-višnjevo, čez sredo prepasano, s kratkimi, širokimi rokavi; široke hlače enake barve; na nogah je imel neke sandale ali opanke. Žena je bila v dolgem krilu, ki je pod nedrijem prepasano lepe gubé delalo po životu, skoraj tako, kakor se slikajo svetnice. Mladenič in deklica sta bila skoraj enako oblečena, samo da je bila njuna obleka bolj žive barve. Gologlavi so bili vsi, in to je bilo prav; škoda pokrivati tako lepe, dolge in goste lasé, kakoršne so imeli ti ljudje.

Ko sem jih tako ogledoval, pride mi misel: Glej, Negoda, ko bi bil ti slikar! Rafael ni imel takih „modélov“ pred seboj. Nič izmisljati, nič pridevati ali odjemati, nič prenařjati; vse tako kakor je. To bi bila podoba, kakoršne svet še ni videl. Naslov bi ji dal: Človeška dru-

žina. Vseh petero skupaj se je strinjalo v nepopisno lepo celoto; ravno toliko jih je moralo biti, in vsak je moral biti ravno tak; vsaka prememba bi motila blagodejno harmonijo.

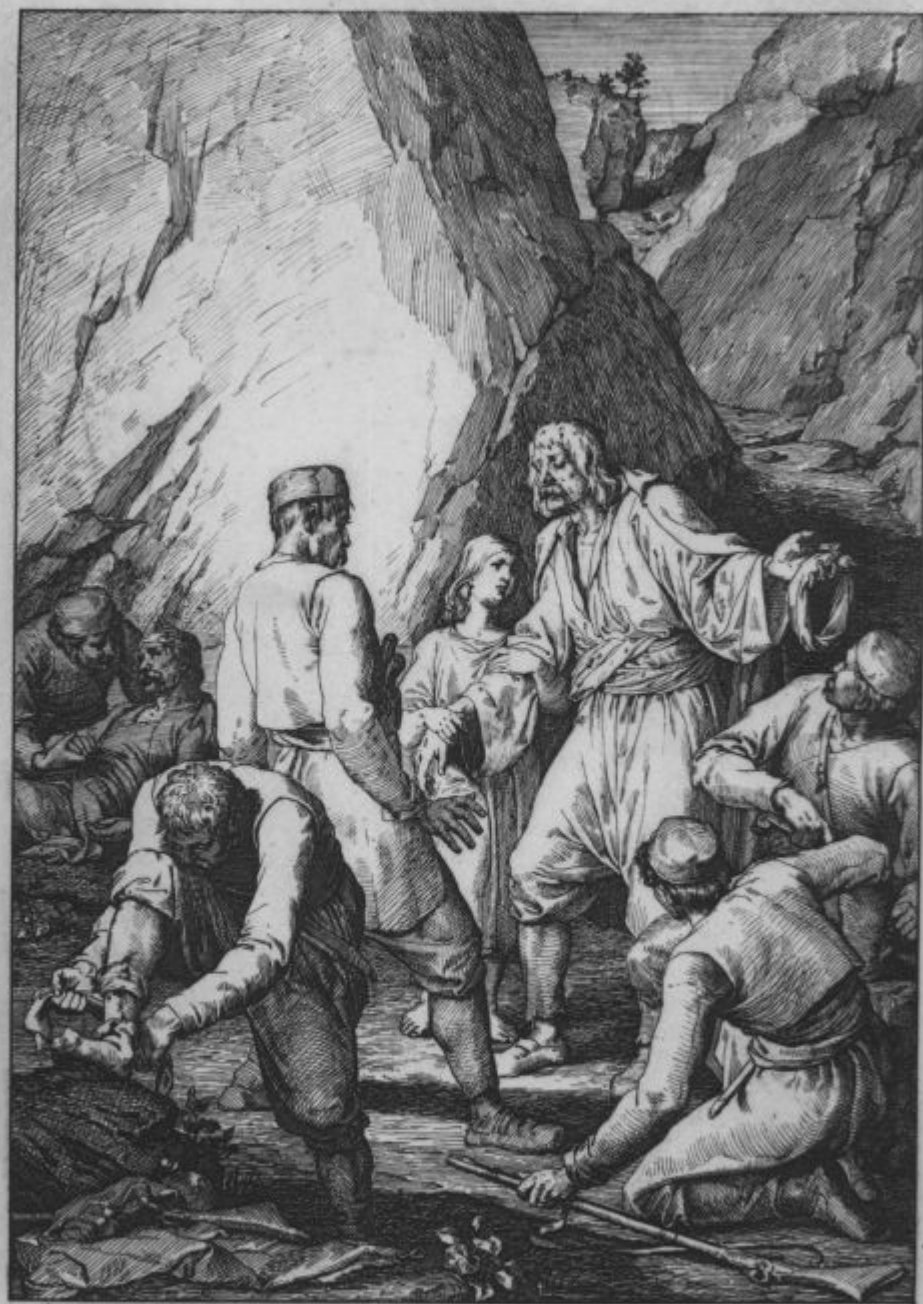
Enako prijeten, očesu dobrodejen je bil pogled po sobi. Prostorna je bila in zračna, okna visoka, stene so bile krite s podobami iz poljedelskega življenja: tu se je želo, tu seno nakladalo, tam je sedel pastir z ovčami. Vse to je bilo tako prosto, kar tako na lāhko narejeno, dejal bi: tako dihneno na steno. S tem se je lepo strinjalo vse hišno orodje; soba ni bila prepolna, ne preprazna; vse je bilo tako okusno, tako snažno in vsaka stvar na svojem mestu.

Ko se človek prvič zbudi in zavé v kakem tujem kraju, bodi si kmet ali gospod, bodi si katerega koli naroda, menim da je prvo njegovo vprašanje: Kje sem? Tako sem vprašal tudi jaz, nehotoma, ne da bi se nadejal kakega odgovora. Kedó bi pač slovensko umel v tako tujem kraju! Lahko si je torej misliti moje stermenje, ko mi gospodar odgovori v najlepši slovenščini: „Nič se ne bojte, mirni bodite, mož, pri dobrih ljudéh ste“.

Rekel sem, da mi je mož odgovoril v najlepši slovenščini, to je še premalo. Lepa je bila ta slovenščina, kakor se pač nikjer ne govori po slovenskih deželah; še več, reči smem, da nisem še nikoli slišal tako lepega, tako blagoglasnega jezika. „Lingua toscana in bocca romana“, sluje za najlepšo govorico na svetu; mogoče, verjetno. Jaz nisem imel še priložnosti slišati toskanskega narečja iz ust Rimljana, ali še bolje pač; Rimljanke. Drugi zopet terdijo, da je španjski jezik najboljši; to se meni ne zdi. Bodi že to kakor je: nikoli ni še nobeden jezik

tako ugajal mojemu ušesu, kakor slovenščina, katero je ta mož govoril, katero sem pozneje povsod slišal po tej deželi. Čudovit jezik! Tako domač in zopet tako tuj, tako mehak in zopet tako krepak! Znana mi je bila do malega vsaka beseda, a kako čudno jih izgovarjajo in naglašajo! Tu se ne pogoltujejo samoglasniki, polno se vsak glas izgovarja; lepo oglašena je vsaka beseda, nobena ne žali najobčutnejšega sluha, in vendar je jezik ohranil svojo prvotno krepkost. Kjer imamo pri nas slabe samoglasnike ali poluglasnike, govore oni polne glasove. Poleg tega stavijo besede kakor zahteva blagoglasje, tako da njih govor silno gladko teče. Tu ni nikakega zadiranja, tu ni tistega tako zopernega „sekanja“ izvirajočega iz prehudega naglašanja. Vsi stavki so tako lepo okrogli, vsak se končuje polno in krepko. Skoraj kakor petje doni njih govor in vendar ni petje; vse je tako prosto, tako neposiljeno, naravno, kakor da bi ne moglo biti drugače. Ali kaj pomaga vse to moje besedovanje in popisovanje; prave besede vendar ne najdem, da bi dopovedal, kako neizrečeno prijeten je ta jezik. Kedór ni slišal potokovega žuborenja, gozdovega šumljanja, kosovega petja, zastonj mu vse dopovedovanje!

Prijaznemu bralcu se bode čudno, morebiti celo dolgočasno zdelo to obširno besedovanje moje o stvari, katera njega malo ali čisto nič ne zanima. Ali pomagati mu ne morem, prositi ga moram blagega poterpljenja z mojo gostobesednostjo za sedaj in z naprej. Vsak človek ima svoje slabosti, svoje „muhe“, kako bi jih ne imel Negoda! Ena izmed glavnih slabosti mojih je ta, da imam nekako posebno, rekel bi skoraj strastno veselje do lepega, mehkega, blagoglasnega jezika.

Jung Böhm 1847.

Hoflag L.C. Zemanitz 1847.

. RAJA *
POSLANEC.

In vprašam, ali je ta moja slabost res tako smešna, otročja, kakor se zdi mnogemu izmed mojih čestitih rojakov? Ako čislamo vnanjo lepoto na človeku, kraji, na vseh stvareh, zakaj bi je ne ravno v govoru? Ali ni govor ravno najvernejši izraz, odsev notranjosti? Surov človek, surov narod naj surovo govori, zakaj bi ne bil omikan, oglajen, blagoglasen jezik pravo znamenje izobraženega, prosvetljenega, blagočutnega človeka, in tako tudi naroda? Notranja, dušna harmonija naj se kaže v lepo ubranem, harmoničnem govoru! Tako sodi Negoda samotar. —

(Dalje prih.)

Kakor sem se jaz čudil, ko sem slisal slovenski govor v tuji deželi, tako se je tudi čudila vsa družina, to sem jim videl z obrazov, da ta čudni tujec, ki je prišel Bog vedi od kod, govori v njihovem jeziku. Kakor prvo, tako naravno je bilo drugo vprašanje moje, katero sem postavil naravnost hišnemu gospodarju:

„Kako se imenuje dežela, v katero sem zanesen tako po nevedoma?“

Mož mi odgovori; „Deveta dežela!“

To je torej deveta dežela! — —

Nekoliko časa smo vsi molčali.

Negoda.

Slovenski glasnik.

DRUGA PODOBA.

Tudi v drugi podobi nam predločuje umetnik prizor iz „Raje“ (gl. Zv. I. 1876. str. 97.). Pesem, iz katere je vzet predmet, je zložena po resnični dogodbi, kar pa samo ob sebi nikakor še ne povišuje njene pesniške vrednosti. Četa upornikov je bila zmagovita v poslednjem kervarem boji:

Končan je boj; pravična zмага
Preveč prelila je kervi;
Naj bode, če kervava sraga
Svobode zlati sad rodi! —

Turki napádejo poveljnikov dom, uplenijo mu starega očeta, iztaknejo mu oči, potem ga pošljejo k upornikom, naj jim poroči:

— Čuj me, raja!

Poslal je tvoj me gospodar.
Rokó ti milostno podaja
In mir in srečo svetli car!
Vse odpusti ti dobri oče;
On maščevanja ne pozná;
Sezida cérkve ti in koče,
Vse kar želi sercé, ti dá.

Mlada vnukinja, prava Antigona, vodi slepega moža. Četo najdeta „ob gozdnem robu pod goró“.

Tam ón si rano obvezuje,
Tekočó si ustavlja kri;
Tam on sè smertjo se bojuje,
Továřišu tako velí:
„Pozdravi mi ženó, otroke,
Očeta naj ne zabi sin;
Ko pride dan, moč krepke roke
Njegove čuti naj Turčin!“ —

Umirajočega junaka oporoka! Poveljniku upada serce. Nad polovico jih je palo, od nikodar pomoči! Nič upanja! V take misli vtopljenemu približa se oče sè zavezanimi očmi; hčerka ga vodi za roko. Strašen sum se zbudi sinu v persih. Oče se iznebi svojega poslanstva; za dokaz, kako je verjeti turškim obljubam, česa se je ubogi raji, ako se udá, nadejati od Turka, sterga si obvezo z oči. Strašan pogled! To je Turški „poslanec“, kervava ironija! To trenutje nam kaže naša podoba. Nepotrebno se nam zdi povdarjati, kako resnično nam umetnik predločuje slepost očetovo, grozo sinovo. Kaj bi pa rekli deklici? To je prava, utelešena — elegija! —

— Cvet in sad. Izviren roman; spisal J. Jurčič. Cena 80 kr. Dobiva se v „Narodni tiskarni“ v Ljubljani. „Slovenske knjižnice“ VII. zvezek nam podaje nadaljevanje in konec ro-

mana, kateri je bil že sê svojo prvo polovico zbudil nenavadno pozornost slovenskega občinstva, da je željno pričakovalo njegove zveršitve. Čez dolgo časa ga je gospod pisatelj končal, in smemo reči, srečno končal. Ako bi hoteli obširneje govoriti o tem staro-novem proizvodu g. Jurčičeve muze, morali bi ponavljati, kar smo že na drugem mestu povedali o g. Jurčiču in njegovi pisavi. Priporočati g. Jurčičevih spisov ni potreba — naznanilo zadostuje!

— **Pravda o slovenskem šestomeru.** Odgovor mariborskemu šestomerniku Janku Pajku. Spisal Fr. Levce. V Ljubljani. Natisnila „Narodna tiskarna“. Založil pisatelj. Prodaje jo: „Narodna tiskarna“, bukvozev Matija Gerber in pisatelj sam v Ljubljani (na rimski cesti, 20.). Cena posameznim knjižicam, s poštnino vred, po 35 kr.; brez poštnine po 30 kr. — Kako je pisana ta knjižica, kažejo besede Lessingove, ki jih je gosp. pisatelj svojemu spisu na čelo postavil za „motto“: „Abschreckend und positiv gegen den Stümper, höhnisch gegen den Prahler und so bitter als möglich gegen den Cabalenmacher“. Tega pravila se je zvesto držal gospod pisatelj. Zvonovi bralci vedó, da se to pravilo slavnega nemškega klasika ne zlaga z našimi nazori o literarnih prepirih. Todá mi nimamo nikake pravice propisovati gospodu pisatelju, kako naj vodi svojo pravdo sê svojim nasprotnikom. Dolžnost pa imamo naznaniti in tudi priporočati to knjižico slovenskemu občinstvu. Zadostila smo dolžni g. pisatelju, ker svoje korenine ima pravda v „Zvonu“. Na g. Levčev spis v našem listu je bil g. Pajk v svoji „Zori“ odgovoril. G. Levce je na to po vsej pravici zahteval od nas, da prinesemo njegov odgovor v „Zvonu“. Ker nam je pa rekel, da bode njegov odgovor oster, „sazopapóren“, prosili smo ga, naj nas odveže té dolžnosti. To je storil in dal je odgovor sam natisniti, za kar smo mu hvale dolžni: neprijetno je prepirati se s konkurentnim listom. Ako bi koga tudi ne veselil osebni prepir gosp. Levca z gosp. Pajkom, bral bode vendar to knjižico s pridom: v nji se nahaja korenita razprava o slovenskem šestomeru; lahko se reče, da je ta pravda končana. Slednjič se nam še

potrebno zdi omeniti, da je tist „Negóda“, ki je sodeloval pri tej knjižici, nam čisto neznan. S.

— Fr. Koch-Kuhač, znani hervaški skladatelj, bode jel izdajati v Zagrebu svoje „Južno-slovjenske narodne popijevke“, katere je nabiral dvanajset let po raznih krajih. Ta zbirka bo obsegala 1600—1700 melodij. Kuhač je vzel, kakor je naznanil, v svojo zbirko tudi nekoliko narodnih pësmi iz Kranjske, Štajerske in Koroške. Pesmi bodo tiskane v latinici in kirilici.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

G. Zhadovič. Prav dobro smo Vas umeli: ali — saj veste, kako so take stvari. Prijazen pozdrav!

G. Fr. Sl. v J. Mi spoštujemo vsako prepričanje, samo da je pošteno, resnično. Vi popolnoma prav govorite sê svojega stališča, ali dragi gospod, vsi ljudje niso in tudi ni treba, da bi bili jezuiti. Celo nedolžna Zvonova glava vas pohušuje! Ne zamerite, gospod, to se nam zdi vendar nekoliko prenapeto! Z našega stališča, seveda; z vašega je gotovo popolnoma opravičeno. Kaj, ko bi bili vi še le videli „vinjeto“ táko, kakoršno je bil umetnik prvič ustvaril po svoji fantaziji! Lepa je bila res in po naši sodbi tudi nedolžna. Vendar, ker vemo, kako je pri nas, da se mnogi radi izpotikajo tudi ob nedolžnih stvaréh, prosili smo ga, naj to pa to prenapedi. Smehljaje nam je obljubil in tudi storil. Več ne moremo. Brez zamere!

LISTNICA ODPRAVNIŠTVA.

G. Fr. K. v P.-A. Vaši želji smo ustregli prav radi.

G. Jos. v Sen. Kazala l. 1870. nimamo.

G. K. B., učitelj v K. Omenjenih listov nimamo več vseh skupaj, samo posamezne.

G. dr. G. v Sch. Vse v redu.

G. Fr. K. v P. Ravno tako, kakor želite.

G. J. L. v G. Vaši želji hočemo nstreci, samo povejte, kedaj. „Triglav“ zastoj, kakor lani.

G. A. B. v P. Prav radi bi Vam vstregli z omenjeno številko, ko bi jo le imeli.

„Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 5 gl. za vse leto s podobami, 250 za pol leta; 4 gl. za vse leto brez podob, 2 gl. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.